«Εγκεφαλικός θάνατος» και Μεταμοσχεύσεις Οργάνων – Ιατρική και Φιλοσοφική θεώρηση (Κωνσταντίνος Γ. Καρακατσάνης, Καθηγητής Πυρηνικής Ιατρικής, Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ)

Date : 23 Ιουνίου, 2008

(3η Έκδοση, Βελτιωμένη και επηυξημένη,
Εκδόσεις Αγιοτόκος Καππαδοκία, Θεσσαλονίκη 2008)

Πρόλογος 3ης Έκδοσης

Ο υπογράφων δεν είχε πρόθεση να προβεί στην τρίτη έκδοση της παρούσης μονογραφίας. Οι λόγοι ήταν ότι ο ίδιος θεωρεί ότι το συζητούμενο θέμα του «εγκεφαλικού θανάτου» («εθ», στο εξής) έχει λήξει τόσον από άποψη ιατρική όσον και από άποψη φιλοσοφική και θεολογική. Πολλοί, όμως, Ορθόδοξοι Χριστιανοί, ιατροί και μη, είχαν διαφορετική γνώμη και παρώτρυναν έντονα το γράφοντα να δώσει όλα τα καινούργια δεδομένα που προέκυψαν κατά την τελευταία πενταετία. Όπως αναμένετο, οι προστεθείσες νέες πληροφορίες καταδεικνύουν με τον πλέον πειστικό τρόπο αυτό που αρχικώς διεφαίνετο, κατέστη σαφές στη συνέχεια και τελικώς ομολογείται ακόμη και από ορισμένους υπερασπιστές του «εθ»: Ότι, δηλαδή, η έννοια αυτή υπεισήλθε στην ιατρική για καθαρά χρησιμοθηρικούς λόγους, δηλαδή για την ανακούφιση των μονάδων εντατικής θεραπείας από το «βάρος» των βαρέως

πασχόντων αυτών ασθενών και για την εξοικονόμηση πολύτιμων οργάνων για μεταμοσχεύσεις.
Αυτές οι απλές αλήθειες ομολογούνται ήδη από την ad hoc επιτροπή του Πανεπιστημίου του Harvard -η οποία εισηγήθηκε και την καθιέρωση της έννοιας του «εθ»- και υπεστηρίχθησαν διεθνώς με πειστικότατα επιχειρήματα από αντιτιθέμενους στην έννοια αυτή, αλλά ακόμη και από ορισμένους υποστηρικτές της.
Ο σχετικός με τον «εθ» προβληματισμός στην Ελλάδα, ο οποίος άρχισε το 1999 με τη δημοσίευση σχετικού άρθρου και της πρώτης έκδοσης της παρούσης μονογραφίας, έχει δώσει μέχρι σήμερα πλούσιους καρπούς. Τοιουτοτρόπως, εγράφησαν σπουδαίες ιατρικές και θεολογικές μελέτες με τις οποίες καταδεικνύεται ότι η επιχειρούμενη από μερικούς ταύτιση του «εθ» με το βιολογικό θάνατο δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή από την θεολογία της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας (βλέπε α) Σεβασμιότατου Επισκόπου Γλυφάδας, κ.κ. Παύλου, πολυσέλιδη μελέτη-επιστολή, αρ. πρωτ. 404/12.3.2008, προς την «Αγίαν και Ιεράν Σύνοδον της Εκκλησίας της Ελλάδος» -όπως αυτή αναρτήθηκε στο διαδίκτυο στον ιστότοπο "www.alopsis.gr"- β) άρθρο των: Ιερομονάχου π. Λουκά Τσιούτσικα, Πρεσβυτέρου π. Στεφάνου Στεφοπούλου και Δαμασκηνού Μοναχού Αγιορείτου, «Ορθόδοξος Τύπος», 3.12.2004 γ) Δαμασκηνού Μοναχού Αγιορείτου: Ορθόδοξη Ανθρωπολογία και Μεταμοσχεύσεις Ζωτικών Οργάνων. Εκδόσεις Μυριόβιβλος, Αθήνα, 2007 και δ) Εμμανουήλ Παναγοπούλου (Αμίσθου Επίκουρου Καθηγητού Ιατρικής Σχολής Αθηνών): Εγκεφαλικός θάνατος, «Ορθόδοξος Τύπος», 4.3.2005.
Περαιτέρω, πάγια θέση της Εκκλησίας είναι ότι κύριος της ζωής και του θανάτου είναι μόνο ο Θεός και επομένως οποιαδήποτε καταλυτική ανθρώπινη παρέμβαση στο μυστήριο αυτό συνιστά ανεπίτρεπτο σφετερισμό δικαιωμάτων που ανήκουν μόνον εις Αυτόν. Από καθαρώς επιστημονικής θεώρησης, πυκνώνουν πλέον οι απόψεις, οι οποίες εισηγούνται την εγκατάλειψη της έννοιας του «εθ», καθόσον η έννοια αυτή είναι ασυνάρτητη στη θεωρία με πολλαπλές αντιφάσεις που αφορούν τον ορισμό, τα κριτήρια και τις δοκιμασίες με τα οποία η έννοια αυτή υποτίθεται ότι τεκμηριώνεται.
Μετά τη δημοσίευση της Β' έκδοσης της παρούσης μονογραφίας το έτος 2001, ακολούθησε δημοσίευση, υπό του υπογράφοντος και του κ. Ι. Τσανάκα (Καθηγητού Παιδιατρικής στο Α.Π.Θ.), άρθρου στο νομικό περιοδικό των ΗΠΑ "Issues in Law and Medicine", το έτος 2002 (vol 18, No 2, σελ. 127-141). Το ίδιο άρθρο, μεταφρασμένο, δημοσιεύθηκε στο Περιοδικό των δικαστών και εισαγγελέων, «Ελληνική Δικαιοσύνη» το έτος 2003 (τόμος 44^{ος}, τ. 2°, σελ. 344-354). Προσφάτως, δημοσιεύθηκε, «on line», στις 14 Αυγούστου 2007, doi: 10.1038/sj.sc.3102107, στο διεθνές ιατρικό περιοδικό «Spinal Cord» (προσεχώς αναμένεται και δημοσίευση δια του τύπου στο ίδιο περιοδικό), άρθρο του υπογράφοντος στο οποίο καταδεικνύεται με επιχειρήματα ότι η έννοια του «εθ» θα πρέπει να επανεξετασθεί και να εγκαταληφθεί.
Για το σπουδαιότατο θέμα του «εθ» επιχειρήθηκε κάποιου είδους ενημέρωση και κάποιος διάλογος από συλλογικούς φορείς, αλλά απεκλείσθησαν από αυτόν όλοι οι αντιτιθέμενοι στην έννοια του «εθ»!
Το πρόβλημα του «εθ» είναι κατ' αρχήν και κυρίως πρόβλημα φιλοσοφικό και

θεολογικό, όπως αποδεικνύεται στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσης μονογραφίας. Επομένως, κάθε ενημερωμένος ορθόδοξος Χριστιανός είναι δυνατόν να έχει αίσθηση του προβλήματος και λόγον επ' αυτού, πολύ περισσότερο, εάν είναι ιατρός και ασχολείται, όπως ο υπογράφων, επί είκοσι οκτώ συναπτά έτη με τη διάγνωση των επιπλοκών των νεφρικών και ηπατικών μοσχευμάτων, αλλά και με τον προεγχειρητικό έλεγχο των υποψηφίων, υγιών, δωρητών οργάνων.
Στην παρούσα έκδοση ανεσκοπήθησαν όλα σχεδόν τα κεφάλαια και εμπλουτίσθηκαν με καινούργιες βιβλιογραφικές αναφορές. Εκτός από το γεγονός ότι σε κάθε κεφάλαιο υπάρχουν βιβλιογραφικές αναφορές και περίληψη, στην παρούσα έκδοση, στις αναφορές, δεν σημειώνονται μόνον οι σελίδες στις οποίες είναι δημοσιευμένο κάθε ένα άρθρο (όπως συνηθίζεται στην ιατρική βιβλιογραφία), αλλά σημειώνεται -για διευκόλυνση του αναγνώστου- και η συγκεκριμένη σελίδα από την οποία ελήφθη η καταχωριζόμενη πληροφορία.
Θα πρέπει πάντως να γίνει ιδιαίτερη μνεία των ακόλουθων επισημάνσεων υπό του υπογράφοντος, οι οποίες εξ όσων γνωρίζουμε αναφέρονται για πρώτη φορά στη διεθνή βιβλιογραφία: α) ότι η ύπαρξη ορισμένων εκ των (θεωρούμενων) αντανακλαστικών του νωτιαίου μυελού και των αυτοματισμών, οι οποίοι παρατηρούνται σε μεγάλο ποσοστό «εγκεφαλικώς νεκρών» ασθενών υποδηλώνουν ότι ορισμένοι πυρήνες στο εγκεφαλικό στέλεχος είναι πιθανώς ζωντανοί και β) ότι τα πρώτα τουλάχιστον εικοσιτετράωρα -φάση της «νωτιαίας καταπληξίας»- μετά την επέλευση του «εθ» στον άνθρωπο θα πρέπει να υπάρχει χαλαρή παράλυση, οπότε δεν είναι δυνατή η έκλυση πολλών εκ των κινήσεων, οι οποίες παρατηρούνται στους «εγκεφαλικώς νεκρούς» ασθενείς. Οι προαναφερθείσες παρατηρήσεις ακυρώνουν την άποψη της νέκρωσης του εγκεφαλικού στελέχους και επομένως τη διάγνωση του «εθ» -με οποιαδήποτε κριτήρια- στους ασθενείς αυτούς.
Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται και από τη θέση αυτή στον κ. Δημήτριο Τσελεγγίδη, Καθηγητή Δογματικής Θεολογίας, του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. για την κριτική ανασκόπηση του τελευταίου κεφαλαίου της παρούσης μονογραφίας (Μεταμοσχεύσεις ανθρωπίνων οργάνων και «εγκεφαλικός θάνατος»), καθώς και σε όσους κοπίασαν για να σχολιάσουν μικρότερα ή μεγαλύτερα τμήματα της εργασίας αυτής.
Τέλος, αισθάνομαι και πάλι την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην οικογένειά μου, ιδιαιτέρως στη σύζυγο μου Ελένη, για την ολόθερμη συμπαράστασή της καθώς και στον κ. Νικόλαο Ζουρνατζόγλου, Επισμηναγό ε.α., εκδότη του εκδοτικού οίκου «Αγιοτόκος Καππαδοκία» για όλο τον κόπο και την εξαιρετική φροντίδα της εκτύπωσης και της διακίνησης αυτής της εργασίας.

Πρόλογος Εκδότου

Οπως είναι γνωστό, ο ημέτερος εκδοτικός οίκος «Αγιοτόκος Καππαδοκία» εξέδωσε, Χάριτι Θεού, την τρίτη έκδοση του Α' τόμου του βιβλίου «ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩΝ Γέροντας ΠΑΪΣΙΟΣ ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ», το οποίο εκυκλοφόρησε σε

δεκάδες χιλιάδες αντίτυπα και είχε ευρύτατη απήχηση στον Ελληνικό λαό.
Στη συνέχεια της εκδοτικής του δραστηριότητος, ο εκδοτικός οίκος «Αγιοτόκος Καππαδοκία» προβαίνει με ιδιαίτερη χαρά στην έκδοση και κυκλοφορία του βιβλίου «Εγκεφαλικός θάνατος» και Μεταμοσχεύσεις Οργάνων, του Καθηγητού της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. Κωνσταντίνου Γ. Καρακατσάνη.
Ο προαναφερθείς Καθηγητής είναι γνωστός στην Ελλάδα και στο εξωτερικό από τις δημοσιεύσεις του σε επιστημονικά περιοδικά της Ιατρικής και της Νομικής -αλλά και στον περιοδικό τύπο- σχετικά με τους προβληματισμούς των μεταμοσχεύσεων οργάνων από «εγκεφαλικώς νεκρούς» ασθενείς.
Στην παρούσα, ευρέως αναθεωρημένη, 3η έκδοση, με ακαταμάχητα επιστημονικά επιχειρήματα, με συγκροτημένο φιλοσοφικό και θεολογικό στοχασμό (διαθέτει σπουδές και στη θεολογική επιστήμη ο συγγραφέας) -αλλά και με πρωτότυπη, προσωπική επιστημονική συμβολή- ο Καθηγητής αναδεικνύει με χαρακτηριστική σαφήνεια τις σκοπιμότητες και τις αντιφάσεις του καινοφανούς όρου, του «εγκεφαλικού θανάτου». Επιπροσθέτως, ερειδόμενος στο θεόπνευστο Γραφικό λόγο αλλά και στην Ορθόδοξη Πατερική Παράδοση παρουσιάζει με κρυστάλλινη διαύγεια τη θεώρησή του για το ακανθώδες θέμα των μεταμοσχεύσεων ζωτικών οργάνων από «εγκεφαλικώς νεκρούς» ασθενείς.
Ταπεινά θεωρούμε ότι το προαναφερθέν έργο αποτελεί πολύ σημαντική συμβολή στην κοινή προσπάθεια της διατυπώσεως των τελικών θέσεων της Εκκλησίας μας -όπως, άλλωστε, αυτό ζητήθηκε από Αυτήν- σχετικώς με το θέμα των μεταμοσχεύσεων ζωτικών οργάνων από «εγκεφαλικώς νεκρούς» ασθενείς. Με την ευκαιρία αυτή πληροφορούμε τους αξιότιμους αναγνώστες μας ότι λίαν προσεχώς θα κυκλοφορηθεί, Θεού θέλοντος, από τον εκδοτικό μας οίκο καινούργιο βιβλίο με τίτλο «Κείμενα και Επιστολές Γέροντος Παϊσίου» (στο βιβλίο δημοσιεύονται αντίγραφα των ιδιόχειρων επιστολών του Γέροντα και δακτυλογραφημένο κείμενο σχολιασμένο), ενώ προχωρεί η προετοιμασία και για την έκδοση του Β' τόμου του έργου «Γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης».

Ο Εκδότης Νικόλαος Ζουρνατζόγλου, επισμηναγός ε.α.